

Család mint boldogságforrás – KINCS Közérzetkutatás 2020-2022

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) 2020 novembere és 2022 szeptembere között reprezentatív kutatást végzett a magyar felnőtt lakosság körében, havi szinten vizsgálva a magyarok közérzetét, boldogság-, biztonság-, egészség- és elégedettségérzését. Mivel a lelki egészség az egyének, szervezetek és a társadalom egésze számára is alapvető működési feltétel, ahogyan arra Kopp Mária professzor asszony, az intézet névadója is rámutatott, éppen ezért egy ország számára stratégiai jelentőségű az emberek boldogságának, pozitív közérzetének megteremtése és annak folyamatos szem előtt tartása. A lelki egészség, a kiegyensúlyozott, stabil közérzet ugyanis kimutathatóan a testi egészséghez is hozzájárul, nagyobb perspektívában pedig mikro- és makroviszonyainkat, a társadalom egészségi állapotát is meghatározza. Az elmúlt közel két év során végzett kutatás eredményei alapján összefoglalóan megállapítható, hogy az emberek szubjektív értékelésük alapján alapvetően boldogok voltak (a tízes skálán 7,4-es átlageredményt mutatva), biztonságban érezték magukat (7,2) és egészségesnek tartották magukat (7,0), valamint az életükkel is alapvetően elégedettek voltak (6,8) és a saját dolgaik alakulását is viszonylag kedvezően értékelték (6,9). A KINCS közérzetkutatásának fontos megállapítása, hogy a család a boldogság forrása lehet mind az egyén, mind a társadalom számára, és hogy az élettel való elégedettség szorosan kapcsolódik a családhoz. A kutatás számot ad arról, hogy a gyermekeket nevelők, különösen is a kisgyermekesek értékelték a legmagasabbra a szubjektív boldogság- és egészségérzetüket, de a biztonságérzet, a saját dolgok alakulása, valamint az elégedettségérzet esetében is jóval az átlag feletti érték jellemzi őket. A kutatás egyértelmű összefüggést mutat a családi élet és a szubjektív jóllét között, amely igazolja és megerősíti a családok támogatásának és megerősítésének szükségességét.

1. Közérzetkutatások

2022 októberében, a Lelki Egészség világnapja alkalmából mutatta be a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) azt a csaknem két éve tartó kutatását, ami a magyarok közérzetét, boldogság-, biztonság-, egészség- és elégedettségérzését vizsgálta havi szinten. Nem előzmény nélküli ez a kutatás, és maga a boldogság szint iránti érdeklődés sem; a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) ösztönzésére mára az ENSZ szinte minden tagállama évente méri állampolgárai boldogságát, és az elmúlt időszakban is számos olyan tudományos, nemzetközi szintű felmérés látott napvilágot, amely az emberek boldogságérzetét vizsgálta.

Ide sorolhatjuk a 2012 óta évről évre, az ENSZ Fenntartható Fejlődési Megoldások Hálózata (U.N. Sustainable Development Solutions Network)

által közzétett The World Happiness Report-ot is, ami nemzetközi horizonton vizsgálja az emberek boldogságérzetét 156 ország lakosai közt. Ebben az értékek kialakulásánál a szubjektív, 10-es skálán történő megítélés mellett egyéb mutatók is szerepet játszanak, mint az egy főre jutó bruttó hazai termék, a társadalmi támogatottság, az egészségben várható élettartam, az életválasztások szabadsága, a lakosság nagylelkűsége, a belső és külső korrupció szintjének megítélése, melyek egyaránt hatnak a társadalom boldogságára. A legutóbbi felmérésük éppen a jubileumi 10. alkalommal, 2022 tavaszán, a boldogság világnapjához kapcsolódva jelent meg. Eredményeik alapján Magyarország a 2012. évi 110. helyről az 51. helyre került fel 2022-re, amivel már benne van a világ boldogabbik felső harmadában.

Jól jelzik a magyarországi pozitív irányú változásokat a Hungarostudy kutatások is, amelyeknek utolsó, 2021-es hulláma eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy a 2010-es évek során javultak a magyar emberek boldogság és elégedettség mutatói is. 2013-ban egy tízes skálán még 6,79 volt az átlagos boldogságérték, ami 2021-re 7,37-re nőtt, csakúgy, mint az elégedettség mutatója, ami 6,34-ről 7,18-ra változott. Ebbe a kutatási sorba illeszkedik a KINCS 2022 októberben közzétett kutatása is, amely egyedülálló és izgalmas felmérésnek tekinthető abból a szempontból is, hogy szokat-

lanul hosszú időtartamot ölel fel (2020. november - 2022. szeptember), másrészt azért is, mert ez idő alatt súlyos társadalmi nehézségekkel és kihívásokkal kellett szembenéznie a társadalom minden tagjának: Covid-19 pandémia, a szomszédos országban zajló orosz-ukrán háború, és annak következményeként jelentkező súlyos gazdasági és energiaválság. Ebben a helyzetben az emberek mentálisan, lelkileg is terheltebbek az átlagosnál, ezért a kutatás tárgya és időszerűsége még hangsúlyosabb lett.

2. A KINCS közérzetkutatás 2022 célja és módszertana

Ép testben ép lélek, de fordítva is igaz: a lelki egészség, a kiegyensúlyozott, stabil közérzet kimutathatóan a testi egészséghez is hozzájárul, nagyobb perspektívában pedig mikro- és makroviszonyainkat, a társadalom egészségi állapotát is meghatározza. Ahogyan Kopp Mária professzor asszony rámutatott, a lelki egészség az egyének, szervezetek és a társadalom egésze számára is alapvető működési feltétel, éppen ezért egy ország számára stratégiai jelentőségű az emberek boldogságának, pozitív közérzetének megteremtése és folyamatos szem előtt tartása. A környezet, a politikai és gazdasági állapotok mind hatással vannak az emberek boldogság szintjére, és magának a politikának is elsődleges feladata a közjó, a jólét megteremtése és biztosítása, ezzel összefüggésben része a közérzet alakítása is. A kutatás – hűen az intézet névadójának gondolatához – reprezentatív mintát és alapot nyújthat a politikai döntéshozatal számára.

A KINCS közérzetet fókuszba helyező longitudinális vizsgálata 2020 novemberében indult, és összesen huszonegy hónapban történt adatfelvétel. A kutatás minden esetben 1000 fő telefonos (CATI) megkérdezésével történt (kivéve 2021 októberét,

akkor 500 fő), és a 18 évesnél idősebb lakosságra nem, kor, településtípus és iskolai végzettség szerint reprezentatív. A kutatás célja az volt, hogy feltáró jelleggel megvizsgálja a 18 év feletti magyar lakosság közérzetét különböző demográfiai változók mentén (például: iskolai végzettség, családi állapot, kor, településtípus, gyermekszám).

A kutatás a megkérdezettek közérzetét, boldogság-, biztonság-, egészség- és elégedettségérzését vizsgálta, valamint a saját dolgaik alakulásának megítélését. Ezek alapján a válaszadóknak az alábbi öt kérdésre kellett felelniük:

Egészében véve mennyire tartja boldognak saját magát?

Egészében véve mennyire érzi magát biztonságban?

Egészében véve mennyire tartja egészségesnek saját magát?

Egészében véve az Ön életében jól alakulnak-e a dolgai?

Egészében véve Ön mennyire elégedett mostanában az életével?

A közérzettel kapcsolatos tényezők értékelése 1-től (teljesen negatív) 10-ig (teljesen pozitív) terjedő skálán történt.

3. A KINCS közérzetkutatás 2022 kutatás eredményei és megállapításai

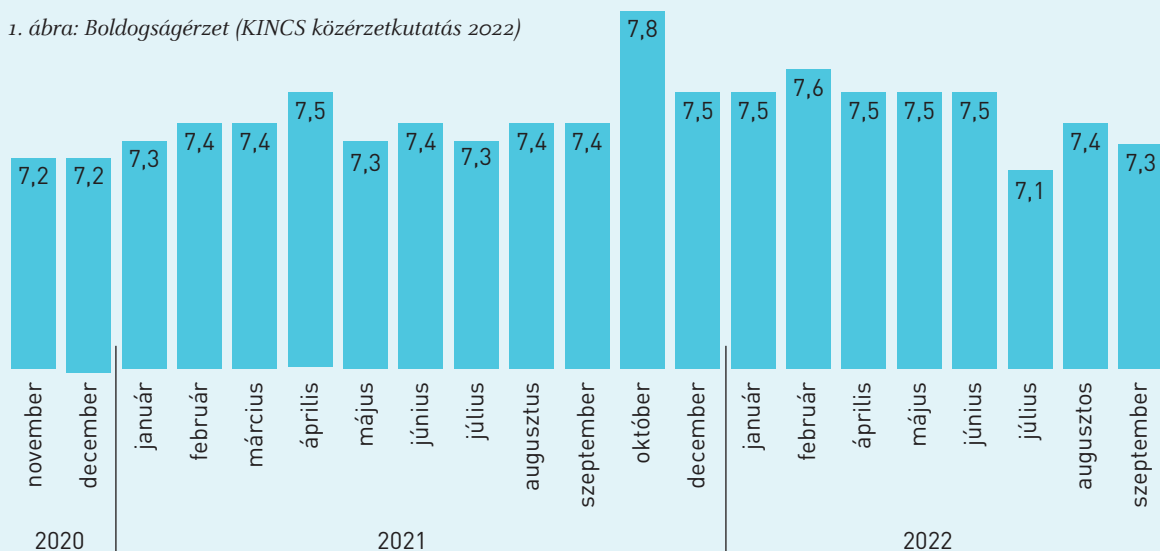
Az elmúlt közel két év során végzett kutatás eredményei alapján összefoglalóan megállapítható, hogy az emberek szubjektív értékelésük alapján alapvetően boldogok voltak (a tízes skálán 7,4-es átlageredményt mutatva), biztonságban érezték magukat (7,2) és egészségesnek tartották magukat (7,0), valamint alapvetően az életükkel is elége-

dettek voltak (6,8) és saját dolgaik alakulását is viszonylag kedvezően értékelték (6,9). Fontos megállapítása és következtetése a kutatásnak, hogy az életkor és az anyagi helyzet mellett a családi állapot és a gyermeknevelés is pozitív irányba befolyásolja a kérdésre adott válaszokat, mindez az adatokból jól kimutatható.

Az, hogy a magyarok átlagosan 7,4-re értékelték boldogságukat, előreutató és biztató, hiszen a Hungarostudy 2013-as adatfelvételén kapott 6,79-

es eredményhez képest ez jelentős növekedést jelent, főleg akkor, ha az elmúlt két év globális kihívásait szem előtt tartjuk.

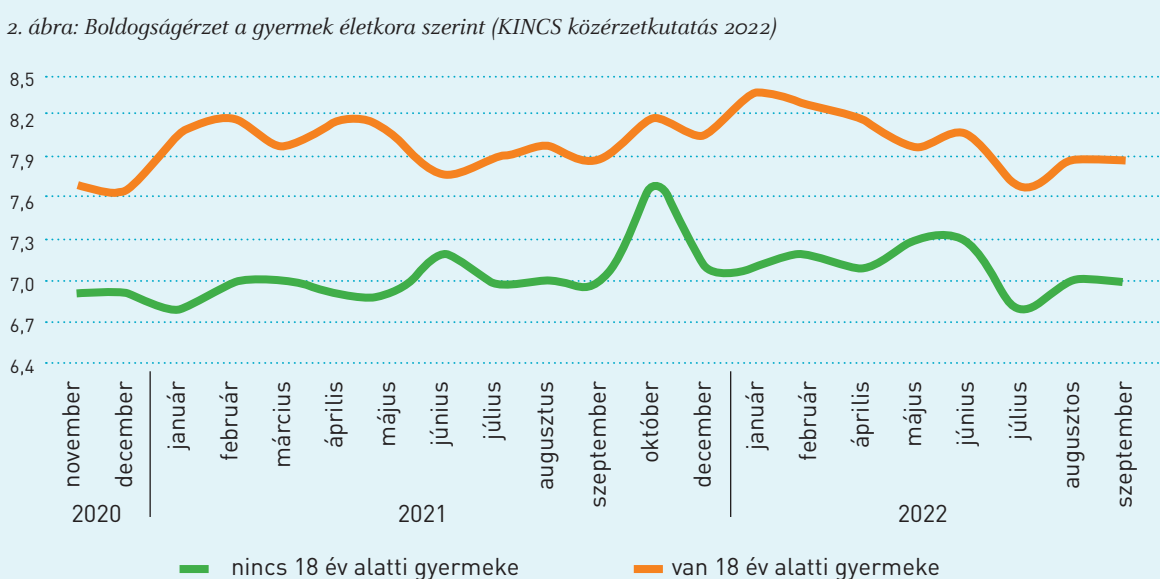
1. ábra: Boldogságérzet (KINCS közérzetkutatás 2022)

Fontos reflektálni arra is, hogy ez az eredmény összhangban van a World Happiness Report 2022-es nemzetközi kutatásának eredményeivel, amelyben a vizsgált országok – boldogság-pontérték alapján összeállított – listáján Magyarország a világszerte a legmagasabb értéket ezek között az országok között az első harmadban szerepel az 51. helyen a 156 ország között, megelőzve például Portugáliát, Görögországot vagy éppen Japánt. A KINCS közérzetkutatásának fontos következtetése, hogy a család a boldogság forrásaként mu-

tatkozik meg mind az egyén, mind a társadalom számára. Ezt igazolja vissza a kutatás azon eredménye, hogy a kisgyermeket nevelők kiemelkedően boldogok (8,6) és jónak gondolják az egészségüket is (8,2). A legmagasabb értéket ezekben a kérdésekben a kisgyermekesek adták. Mindemellett a biztonságérzet (8,1), a saját dolgok alakulása (7,6) és az elégedettségérzet esetében (7,7) is jóval az átlag feletti érték jellemzi őket.

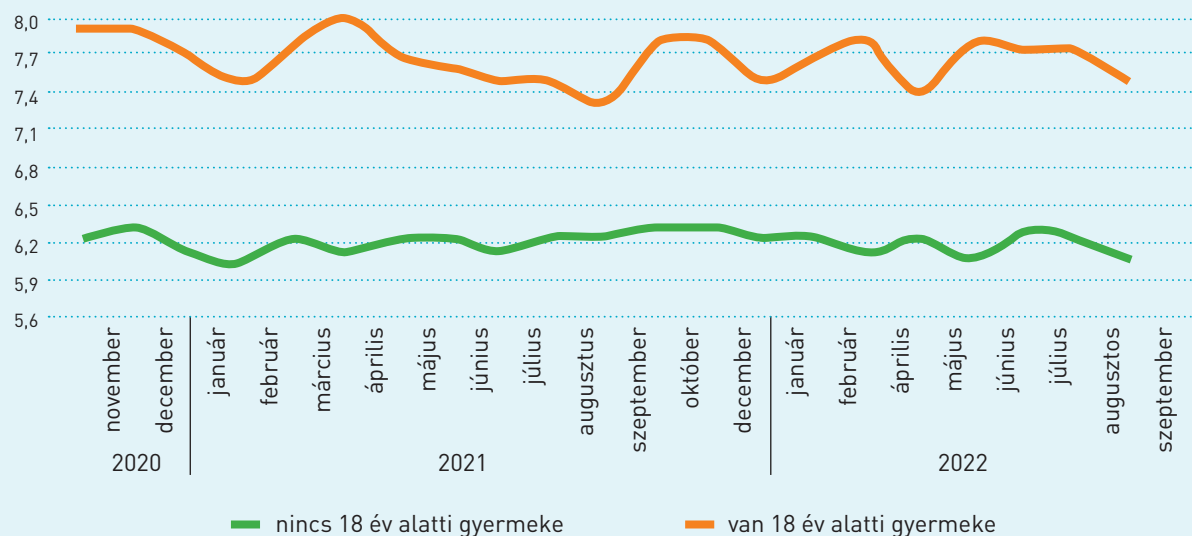
2. ábra: Boldogságérzet a gyermek életkora szerint (KINCS közérzetkutatás 2022)

A lelki egészség és kiegyensúlyozottság testi egészségre gyakorolt hatása tükröződik abban is, hogy a koronavírus-járvány idején a karanténmentes karácsonyi időszak által lehetővé vált közös,

tágasabb családi ünneplés és együttlét növelte a magyarok szubjektív egészségérzetét a vonatkozó időszakban.

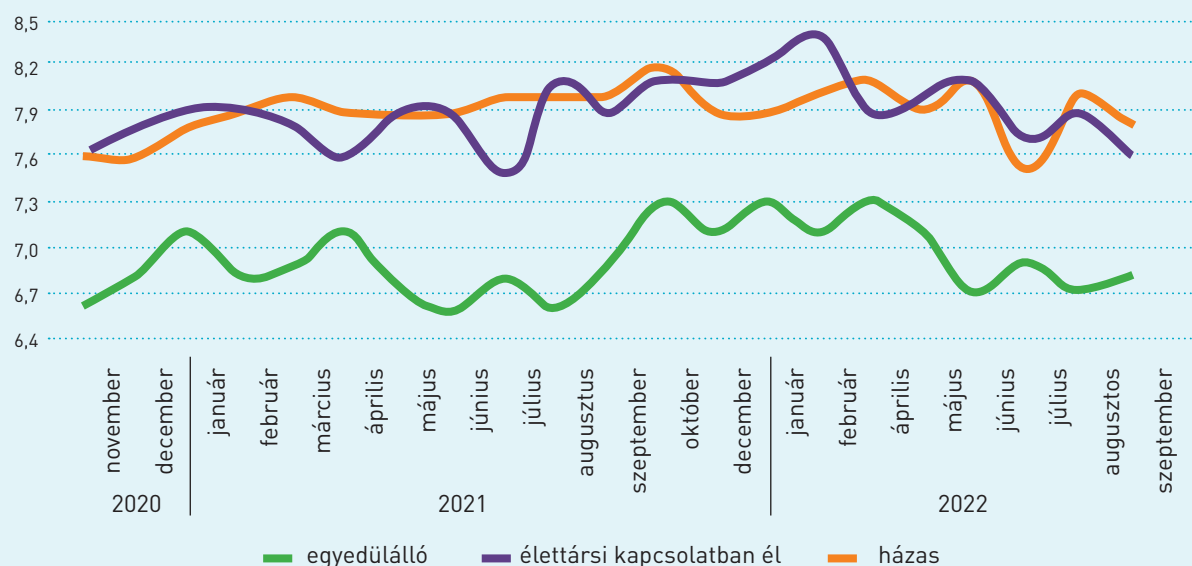
3. ábra: Egészségérzet a gyermek életkora szerint (KINCS közérzetkutatás 2022)

A kutatás számot ad arról, hogy a család nem teher-tétel, hanem erőforrást jelent a mindennapok küzdelmeiben. Megállapítható, hogy az étellel való elégedettség szorosan kapcsolódik a családhoz. Családi állapot tekintetében annak lehetünk tanúi,

hogy a házások, a stabil párkapcsolattal rendelkezők a legboldogabbak (7,9), míg az elváltak 6,6-os, az egyedülállók pedig 6,9-es értéket adtak a kérdésre.

4. ábra: Boldogságérzet a családi állapot szerint (KINCS közérzetkutatás 2022)

Ezen eredmények azt erősítik, hogy a családi élet és a gyermekvállalás nem az önmegvalósítás, a szabadság és a boldogság korlátozását, hanem legtöbbségesen kiteljesedését jelenti.

Noha Scitovsky Tibor „Az örömtelen gazdaság” című munkájában rámutat arra, hogy az egyéni gazdagság (egy főre jutó GDP) nem jár feltétlenül boldogságérzettel, illetve, hogy a pénz csak lehetőség, és nem előfeltétel a boldogságérzéshez, kétségtelenül az egyén szubjektív boldogságérzetének befolyásoló tényezője az anyagi, gazdasági környezet. Elmondható tehát, hogy a közérzet mutatók szoros kapcsolatban vannak a jövedel-

mi helyzettel és az életszínvonallal is. Ezeknek a tényezőknek a szerepe a KINCS kutatásában is kimutatható, megállapítható ugyanis, hogy éppen akkor (2022 februárjában) számoltak be az emberek közérzetük javulásáról, amikor a családi személyijövedelem-adó visszatérítésére, valamint a 13. havi nyugdíj egyösszegű kifizetésére sor került. 2021 októberében, amikor ezen intézkedések bejelentése történt ugyancsak kedvezőbben nyilatkoztak a magyarok a saját dolgaik alakulásáról, amihez hozzájárult a pandémia lecsengésének érzete és a rekord magas foglalkoztatottság, ami kiszámíthatóbb jövőt vetített előre.

5. ábra: Saját dolgok alakulása (KINCS közérzetkutatás 2022)

A kutatásban szereplő biztonságérzetnek különös aktualitást ad napjainkban nemcsak a folyamatos migrációs nyomás, de a 2022. február 24-én Magyarország szomszédságában kitört orosz-ukrán háború miatt is, amely az első hónapokban még nem gyengítette jelentősen az emberek általános biztonságérzetét. Megjegyzendő azonban, hogy a szubjektív biztonságérzet magában foglalja az

anyagi biztonságot is, és nem merül ki csak a fizikai biztonságban, közbiztonságban. A kutatás eredményei alapján kijelenthető, hogy Magyarországon a vizsgált időszak átlagában még a külső fenyegetettségek és a pandémia ellenére is biztonságban érezték magukat az emberek: a tízes skálán viszonylag magas, 7,2-es átlagérték született erre vonatkozóan.

6. ábra: Biztonságérzet (KINCS közérzetkutatás 2022)

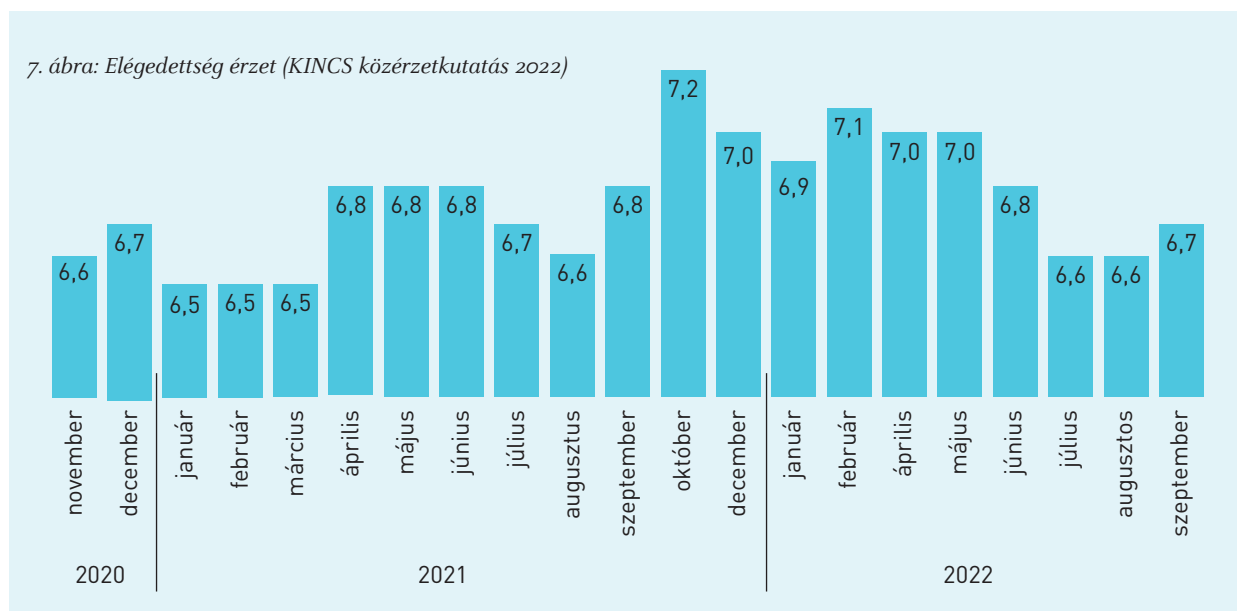

Jól látható ugyanakkor az is, hogy amikor a háború hatásai már közvetlenül is megjelentek a mindennapokban, az emberek biztonságérzete romlott. A háború és az uniós szankciós intézkedések következményeként jelentkező háborús infláció, energiaválság és energiaár-robbanás hatására a 2022 júniusában mutatott 7,4-es átlagérték júliusra 6,6-ra esett vissza. Az ezt követő kormányzati intézkedések (benzínárstop, élelmiszerárstop meghosszabbítása, kamatstop, tűzifa- és barnaszéntámogatási program, rezsizabályok pontosítása) hatására a biztonságérzet augusztus és szeptember hónapokban újra növekedési pályára állt (6,7-

6,8). Itt is visszaigazolódnak, hogy a biztonságérzet teljességéhez a fizikai biztonságon túl az anyagi biztonság érzete is hozzátartozik.

A magyarok elégedettség a pandémia legnehezebb időszakában, 2021 első hónapjaiban, a lezárások idején volt a legalacsonyabb szintű (6,5), míg 2021 októberében érte el a legmagasabb szintet (7,2). Összességében a 2010-es években nőtt a magyarok elégedettség érzete, a Hungarostudy vizsgálatok 2013-as értékei alapján átlagosan 6,34-re értékelték az emberek az elégedettség érzetüket, ami 2021-re megközelítette a 7-es értéket.

7. ábra: Elégedettség érzet (KINCS közérzetkutatás 2022)

4. Összegzés

A KINCS 2020 novembere és 2022 szeptembere között végzett reprezentatív közérzetkutatásának eredményei számot adnak arról, hogy a magyar emberek közérzete (szubjektív boldogság-, biztonság-, egészség- és elégedettségérzése, saját dolgaik alakulása) alapvetően kiegyensúlyozott képet mutat, annak ellenére is, hogy a felmérés időszaka egybeesett a koronavírus-járvánnyal és a szomszédokban zajló orosz-ukrán háborúval, és annak súlyos gazdasági hatásaival. Elmondható, hogy a magyar emberek boldogságérzete a 2013-ban megjelent korábbi kutatás eredményeihez képest is erősödött. Emellett ezt a helyzetértékelést igazolja a World Happiness Report 2022 nemzetközi kutatása is, amely azt mutatja, hogy Magyarország a világátlag fölött van a boldogságérzés tekintetében. A KINCS közérzetkutatásának legfontosabb megállapítása, hogy a család és a gyermeknevelés boldogságforrás a magyar emberek számára, és támaszt, erőt jelentenek a súlyos társadalmi és gazdasági kihívások között is. A pozitív irányba mutató értékek kialakulásában szerepe van azoknak a családokat, nyugdíjasokat támogató intézkedéseknek is, amelyek ezekre a kihívásokra válaszul érkeztek. Boldog ország és társadalom, boldog, kiegyensúlyozott és pozitív közérzetű, lelki egészségében is

stabil emberekből épülhet. Tény a lelki és a testi egészség közötti kapcsolat, így a lelki egészség ápolása nem elhanyagolható egy egészséges és boldog társadalom érdekében. A lelki egészség és jó közérzet megteremtésében a kutatás eredményei alapján jól láthatóan meghatározó szerepe van a családnak, a családi légkörnek, a gyermeknevelésnek, vagyis elmondható, hogy a család a legfőbb erőforrása a jó közérzet-, a szubjektív boldogság-, biztonság-, egészség- és elégedettségérzésnek. Éppen ezért a családok támogatása és megerősítése stratégiai jelentőségű a politika számára az ország lelki egészsége és pozitív közérzete érdekében is. Mivel magának a politikának is elsődleges feladata a közjó, a jólét megteremtése és biztosítása, ezzel összefüggésben a feladat része a közérzet alakítása is, ehhez pedig a KINCS közérzetkutatása fontos hivatkozási pontot és alapot nyújthat. A kutatás eredményei megerősítik, hogy a család nem teher, hanem erőforrás, valamint visszaigazolja a családbarát politika helyességét és folytatásának szükségességét. Fontos látni, hogy itt nemcsak anyagi támogatásról van szó, hanem annak a szemléletmódnak, hozzáállásnak a megerősítéséről is, amely a családokban nem terhet, hanem értéket és lehetőséget lát.

Felhasznált irodalom

- A magyarok közérzete, A KINCS longitudinális országos reprezentatív vizsgálatának eredményei 2020. november – 2022. szeptember között, 2022. október*, https://www.koppmariaintezet.hu/docs/KINCS_Omnibusz_Kozerzet_A_magyarok_kozerzete.pdf
- John F. Helliwell, Richard Layard, Jeffrey D. Sachs, Jan-Emmanuel De Neve, Lara B. Akinin, and Shun Wang (2022) *World Happiness Report 2022*. <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2022/WHR+22.pdf>
- Dr. Szabó Gábor, Dr. Susánszky Éva, Dr. Szántó Zsuzsa (2013): *Magyarország közérzete – 25 év a lelkiállapot tükrében*. http://www.hungarostudy.hu/files/magyarorszag_kozerzete_teljes2.pdf
- Székely András, Kovács Katalin Tünde: *A vallásosság, boldogság, elégedettség és az anómia alakulása a magyar lakosság körében*, Hungarostudy 2021. *Család, közösség, lelki egészség. KAPOCS folyóirat 2022. 1.*
- Scitovsky Tibor (1990) *Az örömtelen gazdaság*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.